

Philippe 1914 2014 Φίλιπποι

εφα

ÉCOLE FRANÇAISE D'ATHÈNES
ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ

100 ans de recherches
de l'École française
d'Athènes

100 years of research
by the French School
at Athens

100 χρόνια ερευνών
της Γαλλικής Σχολής
Αθηνών

Octobre 2014 • Janvier 2015
Thessalonique • Kavala • Paris

October 2014 • January 2015
Thessaloniki • Kavala • Paris

Οκτώβριος 2014 • Ιανουάριος 2015
Θεσσαλονίκη • Καβάλα • Παρίσι

Programme
Πρόγραμμα

Cité grecque fondée dans une aire de peuplement thrace, conquise par Philippe de Macédoine, colonisée plus tard par les Romains et visitée par l'apôtre Paul, Philippes s'est durant des siècles trouvée au carrefour entre Orient et Occident, sur la principale route qui menait de l'Italie à l'Asie Mineure en passant par Byzance.

Aux origines, il y eut Daton, puis Krénidès, établissements grecs en terre thrace. Les mines d'or du Mont Pangée exercèrent un attrait irrésistible sur le roi Philippe de Macédoine, père d'Alexandre le Grand, qui annexa l'établissement en 356 av. J.-C. et lui donna son nom. Le site continua à occuper le devant de la scène : c'est dans la plaine de Philippes qu'eut lieu en 42 av. J.-C. la bataille opposant Brutus et Cassius, les assassins de César, aux héritiers de ce dernier, Octave (le futur Auguste) et Antoine. Ce dernier fonda une colonie et y installa ses vétérans. Un siècle plus tard, l'apôtre Paul débarqua non loin de là pour sa première escale en territoire européen. Son passage est relaté dans les *Actes des Apôtres*. Philippes abrita la première communauté chrétienne d'Europe. Les grandes basiliques construites entre le IVe et le VIe s. sur le modèle des églises de Constantinople dominent encore le site.

A Greek city founded in a region populated by Thracians, which was conquered by Philip of Macedon, and later colonised by the Romans and visited by the Apostle Paul, Philippi stood for centuries at the crossroads between East and West, on the main route from Italy to Asia Minor via Byzantium. The initial foundations on the site were Greek settlements in Thracian territory, Daton and, later, Krenides. For King Philip of Macedon, father of Alexander the Great, the lure of the gold mines of Mount Pangaeus was irresistible, and he took possession of the site in 356 BC, naming it after himself. This was not the last time that it found itself in the limelight, for in the plain of Philippi in 42 BC a battle took place that pitted Brutus and Cassius, the assassins of Julius Caesar, against the latter's heirs, Octavian (the future Augustus) and Antony. Antony founded a colony and installed some of his veterans in the area. One century later, the Apostle Paul landed close by: this was his first port of call on European soil. In the *Acts of the Apostles* he describes his visit. Subsequently Philippi was the home of the first Christian community in Europe. The great basilicas built between the fourth and the sixth centuries, in imitation of the churches at Constantinople, still tower over the site.

Ελληνική πόλη που ιδρύθηκε σε μια περιοχή με θρακικό πληθυσμό, την κατέκτησε ο Φίλιππος της Μακεδονίας, την αποίκισαν αργότερα οι Ρωμαίοι και την επισκέφθηκε ο απόστολος Παύλος, οι Φίλιπποι βρίσκονταν για αιώνες στο σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης, πάνω στον κύριο δρόμο που οδηγούσε από την Ιταλία στην Μικρά Ασία, περνώντας από το Βυζάντιο. Αρχικά, στη θέση αυτή βρισκόταν η πόλη Δάτον και ύστερα οι Κρηνίδες, και οι δύο ελληνικές εγκαταστάσεις σε θρακικό έδαφος. Τα ορυχεία χρυσού στο Όρος Παγγαίο προσέλκυσαν τον βασιλιά Φίλιππο της Μακεδονίας, τον πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ο οποίος προσάρτησε την περιοχή το 356 π.Χ. και της έδωσε το όνομά του. Οι Φίλιπποι παρέμειναν στο προσκήνιο, καθώς στην πεδιάδα των Φιλίππων έλαβε χώρα το 42 π.Χ. η μάχη ανάμεσα στον Βρούτο και τον Κάσσιο, τους δολοφόνους του Καίσαρα, και στους διαδόχους του, τον Οκτάβιο (τον μετέπειτα Αύγουστο) και τον Αντώνιο. Ο Αντώνιος ίδρυσε μάλιστα στην περιοχή μια αποικία στην οποία εγκατέστησε τους βετεράνους του. Έναν αιώνα αργότερα, ο απόστολος Παύλος αποβιβάστηκε κοντά στους Φίλιππους, πραγματοποιώντας την πρώτη του στάση σε ευρωπαϊκό έδαφος. Το πέρασμά του από τους Φίλιππους αναφέρεται στις *Πράξεις των Αποστόλων*. Από τότε, οι Φίλιπποι φιλοξένησαν την πρώτη χριστιανική κοινότητα της Ευρώπης. Οι μεγάλες βασιλικές που κατασκευάστηκαν ανάμεσα στον 4ο και στον 6ο αιώνα στα πρότυπα των ναών της Κωνσταντινούπολης κυριαρχούν ακόμη στον χώρο.

Abandonné au XIVe s., le site est décrit par divers voyageurs depuis la Renaissance. En 1861, Napoléon III dépêche une expédition scientifique en Macédoine. Dirigée par Léon Heuzey, celle-ci a pour mission d'étudier les sites liés à l'histoire de César à laquelle travaille l'empereur. C'est ainsi qu'est réalisé le premier inventaire systématique des vestiges archéologiques de Philippi, consigné dans la *Mission archéologique de Macédoine*, parue en 1876. Ce n'est qu'au début du XXe s. que le site commence à faire l'objet d'investigations systématiques grâce à de l'École française d'Athènes qui y organise une première mission d'étude en 1914.

Dans l'entre-deux-guerres, des fouilles d'envergure permettent de mettre au jour le centre monumental de la colonie romaine et les basiliques chrétiennes. Depuis la fin de la Seconde Guerre mondiale, le Service archéologique grec, la Société archéologique d'Athènes et l'Université Aristote de Thessalonique mènent des recherches ainsi que des travaux de préservation et de valorisation des monuments. Parallèlement, l'École française a poursuivi son travail de recherche au moyen de fouilles de moindre ampleur, de prospections, d'études et de publications de matériel archéologique.

Philippi was abandoned in the fourteenth century. From the Renaissance onwards, various travellers described the site. In 1861, Napoleon III sent off a scientific expedition to Macedonia. It was directed by Léon Heuzey and its duty was to study the sites that were linked to the history of Caesar, which the emperor was working on. This is how the first systematic inventory of archaeological remains of Philippi was produced; it was collected in the *Mission archéologique de Macédoine*, which was published in 1876. It was only at the beginning of the twentieth century that systematic investigations began, thanks to the French School at Athens, which organised its first expedition there in 1914.

During the interwar period, wide-ranging excavations revealed the Roman colony's monumental centre and the Christian basilicas. From the end of the Second World War and up to the present day, the Hellenic Archaeological Service, the Archaeological Society at Athens and the Aristotle University of Thessaloniki have carried out the excavation work and have taken measures to protect and display the monuments. At the same time, the French School has continued its research by small-scale excavations, surface investigation, study and publication of material.

Ο χώρος των Φιλίππων, που είχε εγκαταλειφθεί τον 14ο αιώνα, περιγράφεται από τους περιηγητές ήδη από την εποχή της Αναγέννησης. Το 1861, ο Ναπολέων Γ΄ οργανώνει μια επιστημονική αποστολή. Υπό την διεύθυνση του Léon Heuzey, η αποστολή αυτή είχε ως στόχο την μελέτη των χώρων που συνδέονταν με την ιστορία του Καίσαρα, για την οποία εργαζόταν ο αυτοκράτορας. Συγκροτήθηκε έτσι το πρώτο συστηματικό ευρητήριο των αρχαιολογικών καταλοίπων των Φιλίππων, το οποίο και συμπεριελήφθη στον τόμο *Mission archéologique de Macédoine* που δημοσιεύτηκε το 1876. Ο χώρος, ωστόσο, δεν αποτέλεσε το αντικείμενο συστηματικών ερευνών παρά μόνο στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν, το 1914, η Γαλλική Σχολή Αθηνών οργάνωσε στους Φιλίππους μια πρώτη αποστολή μελέτης.

Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, εκτεταμένες ανασκαφές έφεραν στο φως το μνημειώδες κέντρο της ρωμαϊκής αποικίας και τις χριστιανικές βασιλικές. Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και έως τις μέρες μας η ελληνική Αρχαιολογική Υπηρεσία, η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης διεξάγουν έρευνες και πραγματοποιούν εργασίες προστασίας και ανάδειξης των μνημείων. Παράλληλα η Γαλλική Σχολή συνεχίσε το ερευνητικό της έργο με μικρής κλίμακας ανασκαφές, επιφανειακές έρευνες, μελέτη και δημοσίευση υλικού.

Philippes 1914-2014
100 ans de recherches
de l'École française d'Athènes

Thessalonique, Musée de la civilisation byzantine
 23 octobre 2014 – 31 janvier 2015

Kavala, Musée archéologique
 25 octobre 2014 – 31 janvier 2015

L'exposition organisée dans le cadre de la célébration des cent ans de recherches de l'École française d'Athènes à Philippes présente des photographies, des plans et des extraits des carnets de fouilles. La matière en provient du riche fonds d'archive de l'École française d'Athènes, mais aussi du fonds Paul Collart, membre suisse de l'École française et auteur de nombreuses missions à Philippes entre 1927 et 1935. L'exposition vise à retracer l'histoire des fouilles et des recherches de l'École française d'Athènes à partir de 1914. Elle se compose de trois sections principales : la première présente l'histoire de Philippes, le site et les précurseurs, la deuxième l'histoire des fouilles, passant en revue les secteurs, les monuments, le mobilier découvert et les essais de restitution, et la troisième les hommes, c'est-à-dire les conditions de vie des fouilleurs et, plus généralement, celles des habitants de la région. L'exposition se clôt par une présentation de l'actualité du site et des perspectives de recherche.

Elle s'accompagne de deux projections, l'une sur les archives photographiques de Paul Collart, l'autre sur le contexte historique et sur les conditions de vie en France et en Grèce dans la première moitié du XXe s, à l'époque des fouilles de l'École française.

Philippi 1914 – 2014
100 Years of Research
by the French School at Athens

Thessaloniki, Museum of Byzantine Culture
 October 23th 2014 – January 31st 2015

Kavala, Archaeological Museum
 October 25th 2014 – January 31st 2015

The exhibition, which was created as part of the celebrations of the centenary of the French School's excavations at Philippi, includes photographs, plans and extracts from the diaries of the excavators. The material is taken from the rich archive maintained by the French School of Athens, and also from the archive of Paul Collart, a Swiss member of the French School and head of many of the missions to Philippi between 1927 and 1935. Its purpose is to give an overview of the history of the excavations and the research carried out by the French School at Athens from 1914 onwards, and it is divided into three basic units. The first presents the history of Philippi, the place and its pioneers; the second, the history of the excavations (through a detailed presentation of the excavation periods, the monuments, the moveable finds and the restoration efforts); and the third, the people, the excavators and the conditions under which they worked and lived, as well as the history of the wider area, the present day and the future of research.

The exhibition is accompanied by two screenings about Paul Collart and the conditions and prevailing atmosphere in France and Greece during the first half of the 20th century, the period of the French School's excavations.

Φίλιπποι 1914 – 2014
100 χρόνια ερευνών
της Γαλλικής Σχολής Αθηνών

Θεσσαλονίκη, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού
 23 Οκτωβρίου 2014 – 31 Ιανουαρίου 2015

Καβάλα, Αρχαιολογικό Μουσείο
 25 Οκτωβρίου 2014 – 31 Ιανουαρίου 2015

Η έκθεση που οργανώνεται στο πλαίσιο του εορτασμού των 100 χρόνων ερευνών της Γαλλικής Σχολής στους Φιλίππους περιλαμβάνει φωτογραφίες, σχέδια και αποσπάσματα από τα ημερολόγια των ανασκαφών. Το υλικό προέρχεται από το πλούσιο Αρχείο της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, αλλά και από το αρχείο του Ελβετού Paul Collart, μέλους της Γαλλικής Σχολής και υπεύθυνου πολλών αποστολών στους Φιλίππους ανάμεσα στο 1927 και το 1935. Στόχος της έκθεσης, η οποία διαρθρώνεται σε τρεις βασικές ενότητες, είναι να σκιαγραφήσει την ιστορία των ανασκαφών και των ερευνών της Γαλλικής Σχολής από το 1914 και εξής. Η πρώτη ενότητα παρουσιάζει την ιστορία των Φιλίππων, τον τόπο και τους πρωτοπόρους, η δεύτερη την ιστορία των ανασκαφών, όπου παρουσιάζονται αναλυτικά οι ανασκαφικές περίοδοι, τα μνημεία, τα κινητά ευρήματα και οι προσπάθειες αποκατάστασης και η τρίτη ενότητα παρουσιάζει τους ανθρώπους, δηλαδή τους ανασκαφείς και τις συνθήκες διεξαγωγής των ερευνών και διαβίωσης, καθώς και την ιστορία της περιοχής και τις προοπτικές της έρευνας. Την έκθεση συνοδεύουν και δύο προβολές, μία για τον Paul Collart, και μία για τις συνθήκες που επικρατούσαν στην Γαλλία και στην Ελλάδα το πρώτο μισό του 20ού αιώνα.

Organisé à Thessalonique le 24 octobre 2014, le colloque du 100e anniversaire – « *Le site de Philippi, passé, présent, avenir* » – aura pour objectif de dresser un bilan des recherches menées depuis un siècle sur le site et de dessiner les perspectives des études futures, dans tous les domaines (archéologie, architecture, prospections, géomorphologie, épigraphie, histoire) et pour toutes les périodes (de la préhistoire à la période byzantine). La table ronde qui clôturera le colloque, animée par des représentants du ministère de la culture grec, prendra appui sur cette synthèse des travaux passés ou présents pour dessiner les contours de la politique scientifique des années à venir.

Une séance spéciale de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres sera consacrée au site de Philippi le 14 novembre 2014. Conçue comme un prolongement du colloque de Thessalonique, cette journée permettra de mettre l'accent sur les études d'épigraphie et d'architecture menées par l'École française d'Athènes sur le site.

The hundredth anniversary conference, '*The Site of Philippi: Past, Present, Future*,' due to take place in Thessaloniki on October 24 2014, will attempt to summarise the research on the site that has been conducted over the past century, and to outline possible directions for future work, in a whole range of disciplines (archaeology, architecture, surveying, geomorphology, epigraphy, history) and for each phase of the site's history (from prehistoric times to the Byzantine era). It will conclude with a round table discussion, led by representatives from the Greek Ministry of Culture, which will build on this overview of past and present work to sketch out the kinds of research to be undertaken at Philippi in the years to come.

A special session of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres will be devoted to the site of Philippi on November 14, 2014. This session, which is intended as a continuation of the conference held in Thessaloniki, will allow to emphasize on the studies on epigraphy and architecture carried out by the French School at Athens on the site.

Το συνέδριο «*Ο χώρος των Φιλίππων, παρελθόν, παρόν, μέλλον*» που οργανώνεται στην Θεσσαλονίκη στις 24 Οκτωβρίου 2014 για τον εορτασμό των 100 χρόνων από την έναρξη των ανασκαφών στους Φιλίππους, έχει ως στόχο να κάνει έναν απολογισμό των ερευνών που έχουν διεξαχθεί στον χώρο εδώ και έναν αιώνα και να σχεδιάσει την προοπτική των μελλοντικών μελετών, σε όλους τους τομείς (αρχαιολογία, αρχιτεκτονική, επιφανειακή έρευνα, γεωμορφολογία, επιγραφική, ιστορία) και για όλες τις χρονικές περιόδους (από την προϊστορία έως την βυζαντινή περίοδο).

Η στρογγυλή τράπεζα με την οποία κλείνει το συνέδριο, υπό την προεδρία των εκπροσώπων του Υπουργείου Πολιτισμού, στηρίζεται σε αυτήν την σύνθεση των προηγούμενων και των μελλοντικών εργασιών ώστε να σχεδιάσει το πλαίσιο της επιστημονικής πολιτικής για το εγγύς μέλλον.

Μία ειδική συνεδρία της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres αφιερώνεται στον χώρο των Φιλίππων στις 14 Νοεμβρίου 2014. Η συνεδρία αυτή που θεωρείται ως πρόεκταση του συνεδρίου της Θεσσαλονίκης, θα δώσει την ευκαιρία να αναδειχθούν οι επιγραφικές και αρχιτεκτονικές μελέτες που διεξάγονται από την Γαλλική Σχολή Αθηνών στους Φιλίππους.

**23 octobre. Thessalonique.
Musée de la Civilisation byzantine**

18h Adresses:
Agathonikè Tsilipakou, Directrice du Musée de la Civilisation byzantine

Alexandre Farnoux, Directeur de l'École française d'Athènes

18h45 Conférence inaugurale :
Pierre Ducrey, Associé étranger de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France), Président du Conseil d'administration de l'École française d'Athènes

« Philippes, la redécouverte d'un site. 100 années de recherches historiques et archéologiques »

20h00 Vernissage de l'exposition
« Philippes 1914-2014. 100 ans de recherches de l'École française d'Athènes ».

Aile des expositions temporaires
Kyriakos Krokos

**October 23. Thessaloniki.
Museum of Byzantine Culture**

18:00 Adresses:
Agathonikè Tsilipakou, Director of the Museum of Byzantin Culture

Speech by Alexandre Farnoux, Director of the French School at Athens

18:45 Keynote speech:
Pierre Ducrey, Foreign associate of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France) and President of the Administrative Council of the French School at Athens

« Philippes, la redécouverte d'un site. 100 années de recherches historiques et archéologiques »

20:00 Opening of the exhibition
« Philippi 1914 – 2014. 100 Years of Research by the French School at Athens.»

Temporary exhibition wing Kyriakos Krokos

**23 Οκτωβρίου. Θεσσαλονίκη.
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού**

18:00 Χαιρετισμοί:
Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Διευθύντρια, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Alexandre Farnoux, Διευθυντής, Γαλλική Σχολή Αθηνών

18:45 Εναρκτήρια ομιλία:
Pierre Ducrey, Ξένος εταίρος της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres του Ινστιτούτου της Γαλλίας και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Γαλλικής Σχολής Αθηνών

« Philippes, la redécouverte d'un site. 100 années de recherches historiques et archéologiques »

20:00 Εγκαίνια της έκθεσης
«Φίλιπποι 1914 – 2014. 100 χρόνια ερευνών της Γαλλικής Σχολής Αθηνών».

Πτέρυγα περιοδικών εκθέσεων Κυριάκος Κρόκος

24 octobre. Thessalonique
Musée de la Civilisation byzantine

Colloque international :
« *Le site de Philippes, passé,
présent, avenir* »

Bâtiment administratif, Amphithéâtre
Stephanos Dragoumis

1re session

Présidence : Maria Nikolaidou-Patera,
Directrice de la XVIIIe Éphorie des antiquités
préhistoriques et classiques

9h30 Haïdo Koukouli-Chryssanthaki, Membre
de la Société archéologique d'Athènes,
Directrice émérite de la XVIIIe Éphorie des
antiquités préhistoriques et classiques :

«Φίλιπποι: το γεωγραφικό πλαίσιο και η ανθρώπινη
παρουσία κατά την προϊστορία»

*Discutant : Laurent Lespez, Professeur à
l'Université de Paris Est Créteil*

10h30 Olivier Picard, Membre de l'Académie des
Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de
France) :

« *Philippes, Thasos et les Thraces :
une affaire d'argent* »

*Discutant : Séléne Psoma, Professeur à
l'Université capodistrienne d'Athènes*

11h30 Pause café

October 24. Thessaloniki
Museum of Byzantine Culture

International Conference:
« *The Site of Philippi, Past,
Present and Future* »

Administrative building, Amphitheater
Stephanos Dragoumis

1st Session

President: Maria Nikolaidou-Patera, Director,
18th Ephorate of Prehistoric and Classical
Antiquities

09:30 Haïdo Koukouli-Chryssanthaki, Member
of the Archaeological Society at Athens,
Honorary Ephor of the 18th Ephorate
of Prehistoric and Classical Antiquities:

«Φίλιπποι: το γεωγραφικό πλαίσιο και η ανθρώπινη
παρουσία κατά την προϊστορία»

*Discussion lead by Laurent Lespez, Professor
at the Université de Paris Est-Créteil*

10:30 Olivier Picard, Member of the Académie des
Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de
France):

«*Philippes, Thasos et les Thraces:
une affaire d'argent*»

*Discussion lead by Selini Psoma, Professor,
Kapodistrian University at Athens*

11:30 Coffee break

24 Οκτωβρίου. Θεσσαλονίκη
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Διεθνές Συνέδριο:
« *Ο χώρος των Φιλιππων, παρελθόν, παρόν,
μέλλον* »

Διοικητικό κτήριο, Αμφιθέατρο
Στέφανος Δραγούμης

1η Συνεδρία

Πρόεδρος: Μαρία Νικολαΐδου-Πατέρα,
Προϊσταμένη, ΙΗ' Εφορεία Προϊστορικών και
Κλασικών Αρχαιοτήτων

09:30 Χαΐδω Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Μέλος της
Αρχαιολογικής Εταιρείας, επίτιμη Έφορος,
ΙΗ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών
Αρχαιοτήτων

«Φίλιπποι: το γεωγραφικό πλαίσιο και η ανθρώπινη
παρουσία κατά την προϊστορία»

*Συνομιλητής: Laurent Lespez, Καθηγητής,
Πανεπιστήμιο Paris Est-Créteil*

10:30 Olivier Picard, Μέλος της Académie des
Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de
France):

«*Philippes, Thasos et les Thraces:
une affaire d'argent*»

*Συνομιλήτρια: Σελήνη Ψωμά, Επίκουρη
Καθηγήτρια, Εθνικό Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών*

11:30 Διάλειμμα

12h00 Miltiade Hatzopoulos, Associé étranger de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France), ancien Directeur du KERA, Fondation nationale de la recherche scientifique :

« *Philippes : cité fondée par les Macédoniens* »

Discutant : Patrice Hamon, Professeur à l'Université de Rouen

13h30 Déjeuner

2e session

Présidence : Stavroula Dadaki, Directrice de la 12e Éphorie des antiquités byzantines

15h30 Michel Sève, Professeur émérite à l'Université de Lorraine :

« *Philippes, colonie romaine : urbanisme, architecture et territoire* »

Discutant : Georges Tirologos, Ingénieur d'études à l'Université de Franche-Comté

16h30 Athanase Rizakis, Directeur de recherche honoraire au KERA, Fondation nationale de la recherche scientifique :

« *Philippes, colonie romaine : société, institutions, cultes* »

Discutant : Cédric Brélaz, Maître de conférences à l'Université de Strasbourg

17h30 Pause café

12:00 Miltiade Hatzopoulos, Foreign associate of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France), former Director of the KERA, National Foundation for Scientific Research:

« *Philippes: cité fondée par les Macédoniens* »

Discussion lead by Patrice Hamon, Professor, University of Rouen

13:30 Lunch break

2nd Session

President: Stavroula Dadaki, Director, 12th Ephorate of Byzantine Antiquities

15:30 Michel Sève, Emeritus Professor, University of Lorraine:

« *Philippes, colonie romaine: urbanisme, architecture et territoire* »

Discussion lead by George Tirologos, Research Engineer, University of Franche-Comté

16:30 Athanasios Rizakis, Emeritus Research Director at the KERA, National Foundation for Scientific Research:

« *Philippes, colonie romaine: société, institutions, cultes* »

Discussion lead by Cédric Brélaz, Lecturer, Université of Strasbourg

17:30 Coffee break

12:00 Μιλτιάδης Χατζόπουλος, ξένος εταίρος της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France), πρώην Διευθυντής του ΚΕΡΑ, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών:

« *Philippes: cité fondée par les Macédoniens* »

Συνομιλητής: Patrice Hamon, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο της Rouen

13:30 Διάλειμμα γεύματος

2η Συνεδρία

Πρόεδρος: Σταυρούλα Δαδάκη, Προϊσταμένη, 12η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

15:30 Michel SÈVE, Επίτιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Λωρραίνης:

« *Philippes, colonie romaine: urbanisme, architecture et territoire* »

Συνομιλητής: Γεώργιος Τυρολόγος, Ερευνητής, Πανεπιστήμιο Franche-Comté

16:30 Αθανάσιος Ριζάκης, Επίτιμος Διευθυντής ερευνών του ΚΕΡΑ, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών:

« *Philippes, colonie romaine: société, institutions, cultes* »

Συνομιλητής: Cédric Brélaz, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου

17:30 Διάλειμμα

18h00 Aristotelis Mentzos, Professeur à l'Université Aristote de Thessalonique :

« Τα εκκλησιαστικά συγκροτήματα των Φιλίππων στη μεσοβυζαντινή περίοδο: Αναγέννηση ή επιβίωση; »

Discutant : Samuel Provost, Maître de conférences à l'Université de Lorraine.

19h00 – 20h00 **Table ronde**

Présidence : Maria Andreadaki-Vlazaki, Directrice des Antiquités et de l'Héritage culturel au Ministère de la Culture et des Sports :

«Philippes au XXIe siècle : programmation scientifique, protection et valorisation du site »

18:00 Aristotelis Mentzos, Professor, Aristotle University of Thessaloniki:

« Τα εκκλησιαστικά συγκροτήματα των Φιλίππων στη μεσοβυζαντινή περίοδο: Αναγέννηση ή επιβίωση; »

Discussion lead by Samuel Provost, Lecturer, University of Lorraine.

19:00 – 20:00 **Round table**

President: Maria Andreadaki-Vlazaki, Director of Antiquities and Cultural Heritage, Ministry of Culture and Sports:

«Philippi in the 21st century: Scientific programming, protection and development of the site»

18:00 Αριστοτέλης Μέντζος, Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης:

« Τα εκκλησιαστικά συγκροτήματα των Φιλίππων στη μεσοβυζαντινή περίοδο: Αναγέννηση ή επιβίωση; »

Συνομιλητής: Samuel Provost, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο της Λωρραίνης.

19:00 – 20:00 **Στρογγυλή τράπεζα**

Πρόεδρος: Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη, Γενική Διευθύντρια Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού:

«Οι Φίλιπποι τον 21ο αιώνα: επιστημονικός προγραμματισμός, προστασία και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου»

25 octobre. Kavala
Musée archéologique

17h30 Maria Nicolaïdou-Patera, Directrice de la XVIIIe Éphorie des antiquités préhistoriques et classiques :

«Οι εργασίες της ΙΗ' ΕΠΚΑ στους Φιλίππους»

18h00 Stavroula Dadaki, Directrice de la 12e Éphorie des antiquités byzantines :

«Οι εργασίες της 12ης ΕΒΑ στους Φιλίππους»

18h30 Natalia Poulou, Professeur à l'Université Aristote de Thessalonique :

«Οι εργασίες του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στους Φιλίππους»

19h00 Alexandre Farnoux, Directeur de l'École française d'Athènes :

«Les travaux de l'École française à Philippes»

19h30 Vernissage de l'exposition

«Philippes 1914-2014. 100 ans de recherches de l'École française d'Athènes»

October 25. Kavala
Archaeological Museum

17:30 Maria Nicolaïdou-Patera, Director, 18th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities:

«Οι εργασίες της ΙΗ' ΕΠΚΑ στους Φιλίππους»

18:00 Stavroula Dadaki, Director, 12th Ephorate of Byzantine Antiquities:

«Οι εργασίες της 12ης ΕΒΑ στους Φιλίππους»

18:30 Natalia Poulou, Professor, Aristotle University of Thessaloniki:

«Οι εργασίες του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στους Φιλίππους»

19:00 Alexandre Farnoux, Director of the French School at Athens:

«Les travaux de l'École française à Philippes»

19:30 Opening of the exhibition

“Philippi 1914 – 2014. 100 Years of Research by the French School at Athens”

25 Οκτωβρίου. Καβάλα
Αρχαιολογικό μουσείο

17:30 Μαρία Νικολαΐδου-Πατέρα, Προϊσταμένη, ΙΗ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων:

«Οι εργασίες της ΙΗ' ΕΠΚΑ στους Φιλίππους»

18:00 Σταυρούλα Δαδάκη, Προϊσταμένη, 12η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων:

«Οι εργασίες της 12ης ΕΒΑ στους Φιλίππους»

18:30 Ναταλία Πούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης:

«Οι εργασίες του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στους Φιλίππους»

19:00 Alexandre FARNOUX, Διευθυντής, Γαλλική Σχολή Αθηνών:

«Les travaux de l'École française à Philippes»

19:30 Εγκαίνια της έκθεσης

«Φίλιπποι 1914 – 2014. 100 χρόνια ερευνών της Γαλλικής Σχολής Αθηνών»

14 novembre. Paris
Séance spéciale de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France)

Pierre Ducrey, Associé étranger de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France) :

« Introduction : cent ans de fouilles et recherches de l'École française d'Athènes à Philippes (1914-2014) »

Cédric Brélaz, Maître de conférences à l'Université de Strasbourg :

« Le Corpus des inscriptions grecques et latines de Philippes : apports récents et perspectives de recherche sur une colonie romaine d'Orient »

Jean-Pierre Sodini, Membre de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France) :

« L'architecture des églises de Philippes entre Constantinople et Thessalonique »

November 14. Paris
Special session of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France)

Pierre Ducrey, Foreign associate of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France):

« Introduction : cent ans de fouilles et recherches de l'École française d'Athènes à Philippes (1914-2014) »

Cédric Brélaz, Lecturer, University of Strasbourg:

« Le Corpus des inscriptions grecques et latines de Philippes: apports récents et perspectives de recherche sur une colonie romaine d'Orient »

Jean-Pierre Sodini, Member of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France):

« L'architecture des églises de Philippes entre Constantinople et Thessalonique »

14 Νοεμβρίου. Παρίσι
Ειδική Συνεδρία της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France)

Pierre Ducrey, Ξένος εταίρος της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France):

« Introduction : cent ans de fouilles et recherches de l'École française d'Athènes à Philippes (1914-2014) »

Cédric Brélaz, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου:

« Le Corpus des inscriptions grecques et latines de Philippes: apports récents et perspectives de recherche sur une colonie romaine d'Orient »

Jean-Pierre Sodini, Μέλος της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France):

« L'architecture des églises de Philippes entre Constantinople et Thessalonique »

M. SÈVE, *Philippes 1914-2014. 100 ans de recherches françaises*. Collection Patrimoine photographique, 2.

L'ouvrage réunit environ deux cents documents extraits du très riche fonds d'archives photographiques et graphiques de l'École française d'Athènes, augmenté d'autres fonds photographiques, dont celui de Paul Collart, conservé à l'Université de Lausanne. Le livre évoquera par les clichés originaux d'époque les fouilles et les paysages en évolution, les équipes de fouilles, des scènes de la vie quotidienne et des événements locaux. Les documents présentent un intérêt historique et ethnographique.

M. SÈVE, P. WEBER, *Οδηγός του Φόρουμ των Φιλίππων*. Collection Sites et Monuments, 18.

Le forum occupait une place centrale dans la colonie romaine, puis dans la ville protobyzantine de Philippes : il était le lieu de réunion, d'expression et de représentation de la communauté politique, où se trouvaient les cultes majeurs, où se déroulait l'activité politique et judiciaire et où statues et inscriptions étaient érigées en l'honneur des personnalités les plus éminentes. Le guide propose une description systématique des vestiges, assortie de plans et de restitutions d'ensemble.

M. SÈVE, *Philippes 1914-2014. 100 ans de recherches françaises*. Collection Patrimoine photographique, 2.

This work presents around two hundred documents, drawn from the rich photographic and pictorial archives of the French School at Athens as well as from other photographic collections, including that of Paul Collart, which is held at the University of Lausanne. The book will use period photographs to give a sense of the development of the excavations and of the landscape, the excavation teams, scenes from everyday life, and local events. These documents are of great historical and ethnographic interest.

M. SÈVE, P. WEBER, *Οδηγός του Φόρουμ των Φιλίππων*. Collection Sites et Monuments, 18.

The forum played an important role in the Roman colony, then later in the Early Byzantine city of Philippi: it was where the political community met, expressed itself and was represented. It was also where the major cults took place, where the political and judicial activity was held and where statues and inscriptions were erected in honour of the most prominent personalities. The guide offers a systematic description of the remains, along with plans and general reconstructions.

M. SÈVE, *Philippes 1914-2014. 100 ans de recherches françaises*. Collection Patrimoine photographique, 2.

Στο βιβλίο αυτό συγκεντρώνονται περίπου διακόσια τεκμήρια που προέρχονται από το εξαιρετικά πλούσιο φωτογραφικό αρχείο της Γαλλικής Σχολής Αθηνών και από άλλα φωτογραφικά αρχεία, όπως αυτό του Paul Collart που φυλάσσεται στο Πανεπιστήμιο της Λωζάνης. Το βιβλίο ανακαλεί, μέσω των πρωτότυπων φωτογραφικών λήψεων της εποχής, τις ανασκαφές και τα τοπία που εξελίσσονται, τις ομάδες των ανασκαφών, καθώς και σκηνές από την καθημερινή ζωή του τόπου. Τα τεκμήρια αυτά παρουσιάζουν ιστορικό αλλά και εθνολογικό ενδιαφέρον.

M. SÈVE, P. WEBER, *Οδηγός του Φόρουμ των Φιλίππων*. Collection Sites et Monuments, 18.

Το forum κατείχε κεντρική θέση στην ρωμαϊκή πόλη αλλά και, αργότερα, στην πρωτοβυζαντινή πόλη των Φιλίππων: ήταν τόπος συνάντησης, έκφρασης και πολιτικής εκπροσώπησης, εκεί τελούνταν οι σημαντικότερες λατρείες, εκεί διεξάγονταν οι πολιτικές και δικαστικές δραστηριότητες, και εκεί αφιερώνονταν αγάλματα και επιγραφές προς τιμήν των επιφανέστερων προσωπικοτήτων. Ο οδηγός κάνει μια συστηματική περιγραφή των αρχαιολογικών καταλοίπων, η οποία συνοδεύεται από χάρτες, κατόψεις και σχεδιαστικές αποκαταστάσεις.

C. BRÉLAZ, *Corpus des inscriptions grecques et latines de Philippes. Tome 2, La colonie romaine. Partie 1, La vie publique de la colonie. Collection Études épigraphiques, 6.*

Ce premier volume du *Corpus* réunit plus de 200 inscriptions grecques et latines provenant de tout le territoire de la colonie et faisant mention d'une institution municipale ou impériale. Y figurent, avec traduction et commentaire, tous les textes se rapportant aux empereurs et aux membres de la famille impériale, aux membres des ordres sénatorial et équestre, aux soldats de la garnison de Rome, aux légionnaires et aux soldats des troupes auxiliaires, ainsi qu'aux magistrats municipaux.

C. BRÉLAZ, *Corpus des inscriptions grecques et latines de Philippes. Tome 2, La colonie romaine. Partie 1, La vie publique de la colonie. Collection Études épigraphiques, 6.*

The first volume of the *Corpus* gathers more than 200 Greek and Latin inscriptions from all over the colony's territory which mention a municipal or imperial institution. It assembles all the texts related to emperors and members of the imperial family, members of senatorial and equestrian orders, soldiers of the garrison of Rome, legionaries and soldiers of auxiliary troops, as well as municipal magistrates.

C. BRÉLAZ, *Corpus des inscriptions grecques et latines de Philippes. Tome 2, La colonie romaine. Partie 1, La vie publique de la colonie. Collection Études épigraphiques, 6.*

Αυτός ο πρώτος τόμος του *Corpus* συγκεντρώνει πάνω από 200 επιγραφές, ελληνικές και λατινικές, που προέρχονται από τη συνολική έκταση της ρωμαϊκής αποικίας των Φιλιππων και οι οποίες αναφέρονται σε κάποιο περιφερειακό ή αυτοκρατορικό ίδρυμα. Παρουσιάζονται, με μετάφραση και σχολιασμό, όλα τα κείμενα που αναφέρονται στους αυτοκράτορες και στα μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας, στα μέλη της συγκλήτου και του ιππικού, στους στρατιώτες της φρουράς της Ρώμης, στους λεγεωνάριους και τους στρατιώτες των βοηθητικών στρατευμάτων, καθώς και στους περιφερειακούς διοικητές.

Le projet du centenaire de l'exploration archéologique de Philippi est organisé par l'École française d'Athènes, en collaboration avec la XVIIIe Éphorie des antiquités préhistoriques et classiques, la 12e Éphorie des antiquités byzantines, le Musée de la Civilisation Byzantine, l'Université Aristote de Thessalonique, la Société archéologique d'Athènes et l'École suisse d'archéologie en Grèce.

Comité d'honneur

SE Jean-Loup Kuhn-Delforge, Ambassadeur de France en Grèce

SE Lorenzo Amberg, Ambassadeur de Suisse en Grèce

Aristidis Giannakidis, Préfet de la région Macédoine orientale et Thrace

Konstantinos Simitsis, Maire de Kavala

Nikoletta Divari-Valakou, Directrice des Antiquités préhistoriques et classiques au Ministère de la Culture et des Sports

Eugénia Gerousi-Bendermacher, Directrice des Antiquités byzantines et postbyzantines au Ministère de la Culture et des Sports

Ioannis Mylopoulos, Recteur de l'Université Aristote de Thessalonique

Vassileios Petrakos, Secrétaire général de la Société archéologique d'Athènes

Michel Zink, Secrétaire Perpétuel de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France)

The project commemorating the hundredth anniversary of the first excavations at Philippi is being organised by the French School at Athens, in collaboration with the 18th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities, the 12th Ephorate of Byzantine Antiquities, the Museum of Byzantine Culture, the Aristotle University of Thessaloniki, the Archaeological Society at Athens and the Swiss School of Archaeology in Greece.

Honorary Committee

SE Jean-Loup Kuhn-Delforge, French Ambassador to Greece

SE Lorenzo Amberg, Swiss Ambassador to Greece

Aristidis Giannakidis, Prefect of the area of East Macedonia and Thrace

Konstantinos Simitsis, Mayor of Kavala

Nikoletta Divari-Valakou, Director of Prehistoric and Classical Antiquities, Ministry of Culture and Sports

Eugénia Gerousi-Bendermacher, Director of Byzantine and Postbyzantine Antiquities, Ministry of Culture Sports

Ioannis Mylopoulos, President of the Aristotle University of Thessaloniki

Vassileios Petrakos, Secretary General of the Archaeological Society at Athens

Michel Zink, Permanent Secretary of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France)

Το πρόγραμμα του εορτασμού των 100 χρόνων από την αρχαιολογική ανακάλυψη των Φιλιππων οργανώνεται από την Γαλλική Σχολή Αθηνών, σε συνεργασία με την 18^η Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών αρχαιοτήτων, την 12^η Εφορεία Βυζαντινών αρχαιοτήτων, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, την Αρχαιολογική Εταιρεία και την Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή της Ελλάδας.

Τιμητική Επιτροπή

SE Jean-Loup Kuhn-Delforge, Πρέσβης της Γαλλίας στην Ελλάδα

SE Lorenzo Amberg, Πρέσβης της Ελβετίας στην Ελλάδα

Αριστείδης Γιαννακίδης, Περιφερειάρχης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Κωνσταντίνος Σιμιτσή, Δήμαρχος Καβάλας

Νικολέτα Διβάρη-Βαλάκου, Διευθύντρια Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Ευγενία Γερούση-Bendermacher, Διευθύντρια Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Ιωάννης Μυλόπουλος, Πρύτανης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Βασίλειος Πετράκος, Γενικός Γραμματέας, Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία

Michel Zink, Γενικός Γραμματέας, Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France)

Comité scientifique

Alexandre Farnoux, Directeur de l'École française d'Athènes

Pierre Ducrey, Associé étranger de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France), Président du Conseil d'administration de l'École française d'Athènes

Karl Reber, Directeur de l'École suisse d'archéologie en Grèce

Stavroula Dadaki, Directrice de la 12e Éphorie des Antiquités byzantines

Maria Nikolaidou-Patera, Directrice de la XVIIIe Éphorie des Antiquités préhistoriques et classiques

Agathonikè Tsilipakou, Directrice du Musée de la Civilisation byzantine de Thessalonique

Natalia Poulou, Professeur à l'Université Aristote de Thessalonique

Michel Sève, Professeur émérite à l'Université de Lorraine

Comité exécutif

Julien Fournier, Directeur des études antiques et byzantines de l'École française d'Athènes

Dimitra Malamidou, Archéologue de la XVIIIe Éphorie des Antiquités préhistoriques et classiques

Agathonikè Tsilipakou, Directrice du Musée de la Civilisation Byzantine

Maria Xenaki, Membre scientifique de l'École française d'Athènes

Academic Committee

Alexandre Farnoux, Director of the French School at Athens

Pierre Ducrey, Foreign Associate of the Académie des Inscriptions et Belles-Lettres of the Institut de France (Institut de France) and President of the Administrative Council of the French School at Athens

Karl Reber, Director of the Swiss School of Archaeology in Greece

Stavroula Dadaki, Director of the 12th Ephorate of Byzantine Antiquities

Maria Nikolaidou-Patera, Director of the 18th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities

Agathoniki Tsilipakou, Director of the Museum of Byzantine Culture of Thessaloniki

Natalia Poulou, Professor at the Aristotle University of Thessaloniki

Michel Sève, Emeritus Professor of the University of Lorraine

Executive Committee

Julien Fournier, Director of Classical and Byzantine Studies of the French School at Athens

Dimitra Malamidou, Archaeologist of the 18th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities

Agathoniki Tsilipakou, Director of the Museum of Byzantine Culture

Maria Xenaki, Scientific Member of the French School at Athens

Επιστημονική επιτροπή

Alexandre Farnoux, Διευθυντής, Γαλλική Σχολή Αθηνών

Pierre Ducrey, Ξένος εταίρος της Académie des Inscriptions et Belles-Lettres (Institut de France) και Πρόεδρος του Διοικητικού συμβουλίου της Γαλλικής Σχολής Αθηνών

Karl Reber, Διευθυντής, Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή στην Ελλάδα

Σταυρούλα Δαδάκη, Προϊσταμένη, 12η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων

Μαρία Νικολαΐδου-Πατέρα, Προϊσταμένη, ΙΗ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Διευθύντρια, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Ναταλία Πούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Michel Sève, Επίτιμος καθηγητής, Πανεπιστήμιο της Λωρραίνης

Οργανωτική επιτροπή

Julien Fournier, Διευθυντής κλασικών και βυζαντινών σπουδών, Γαλλική Σχολή Αθηνών

Δήμητρα Μαλαμίδου, Αρχαιολόγος, ΙΗ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Διευθύντρια, Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Μαρία Ξενάκη, Επιστημονικό μέλος, Γαλλική Σχολή Αθηνών

Commissaire de l'exposition
Dr Mimika Giannopoulou

Conception graphique
Tasos Bellas, Radiant Technologies

Textes
Julien Fournier
Mimika Giannopoulou
Sophia Zoumboulaki

Traductions
Nikolaos Kaltsas
Katie Low
Julien Fournier
Sophia Zoumboulaki

Vidéo « La Rencontre »
Tasos Bellas, Radiant Technologies

Vidéo « P. Collart »
Fabrice Ducrest, Unicom, Université de Lausanne
Pierre Ducrey, Université de Lausanne et École française d'Athènes
Michael Krieger, École suisse d'archéologie en Grèce
Musique originale: Antoine Fachard

Archives photographiques
École française d'Athènes
Photographies et albums de Paul Collart conservés à l'Université de Lausanne

Production, équipement et installations
Radiant Technologies SA (www.radiant.gr)

Menuiserie
Emmanouil Lignos

Exhibition Curator
Dr Mimika Giannopoulou

Design and Graphics
Tasos Bellas, Radiant Technologies

Texts
Julien Fournier
Mimika Giannopoulou
Sophia Zoumboulaki

Translations
Nikolaos Kaltsas
Katie Low
Julien Fournier
Sophia Zoumboulaki

«The meeting» video
Tasos Bellas, Radiant Technologies

The «P. Collart» video
Fabrice Ducrest, Unicom, University of Lausanne
Pierre Ducrey, University of Lausanne and the French School in Athens
Michael Krieger, Swiss School of Archaeology in Greece
Original music by Antoine Fachard

Photo Archives
The French School in Athens
Photographs and albums of Paul Collart archived in the University of Lausanne

Production, equipment and installations
Radiant Technologies SA (www.radiant.gr)

Exhibit constructions
Emmanouil Lignos

Επιμέλεια
Dr Μιμικά Γιαννοπούλου

Γραφιστική επιμέλεια
Τάσος Μπέλλας, Radiant Technologies

Κείμενα
Julien Fournier
Μιμικά Γιαννοπούλου
Σοφία Ζουμπουλάκη

Μεταφράσεις
Νικόλαος Καλτσάς
Katie Low
Julien Fournier
Σοφία Ζουμπουλάκη

Προβολή «Η συνάντηση»
Τάσος Μπέλλας, Radiant Technologies

Προβολή «P. Collart»
Fabrice Ducrest, Unicom, Πανεπιστήμιο της Λωζάνης
Pierre Ducrey, Πανεπιστήμιο της Λωζάνης και Γαλλική Σχολή Αθηνών
Michael Krieger, Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή στην Ελλάδα
Πρωτότυπη μουσική του Antoine Fachard

Φωτογραφικά αρχεία
Γαλλική Σχολή Αθηνών
Αρχείο P. Collart, Πανεπιστήμιο της Λωζάνης

Παραγωγή, εξοπλισμός και εγκαταστάσεις
Radiant Technologies AEBE (www.radiant.gr)

Εκθεσιακές κατασκευές
Εμμανουήλ Λιγνός

Musées • Museums • Μουσεία

Coordination • Συντονισμός

Musée de la Civilisation byzantine
Museum of Byzantine Culture
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Agathonikè Tsilipakou, Directrice
Agathoniki Tsilipakou, Director
Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Διευθύντρια

Musée Archéologique de Kavala
Kavala Archaeological Museum
Αρχαιολογικό Μουσείο Καβάλας

Maria Nikolaïdou-Patera, Directrice
Maria Nikolaïdou-Patera, Director
Μαρία Νικολαΐδου-Πατέρα, Προϊσταμένη

Dimitra Malamidou, Archéologue
Dimitra Malamidou, Archeologist
Δήμητρα Μαλαμίδου, Αρχαιολόγος

efa

ÉCOLE FRANÇAISE D'ATHÈNES
ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΘΗΝΩΝ

Avec le généreux soutien de • Με τη γενναϊόδωρη υποστήριξη

ΙΣΝ / SNF

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Département fédéral de l'économie,
de la formation et de la recherche DEFR
Secrétariat d'Etat à la formation,
à la recherche et à l'innovation SEFRI

UNIVERSITÉ
DE GENÈVE

Unil

UNIL | Université de Lausanne

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ÉCOLE SUISSE
D'ARCHÉOLOGIE
EN GRÈCE
SCHWEIZERISCHE
ARCHAOLOGISCHE
SCHULE
IN GRIECHENLAND

École française d'Athènes
6 rue Didotou, 10680 ATHÈNES, GRÈCE.
Téléphone : (+30) 210 36 79 900

Γαλλική Σχολή Αθηνών
Διδότου 6, Αθήνα 10680
Τηλ. 210 36 79 900

www.efa.gr